

4. Панченко Г. П. Методика розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі вокальної підготовки : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 "Теорія та методика музичного навчання" / Г. П. Панченко. – Київ, 2008. – 21 с.
5. Руденко Л. С. Формування творчих здібностей учнів 5-9 класів у позаурочній роботі засобами музичного мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. "Теорія та методика навчання музики і музичного виховання" / Л. С. Руденко. – Київ, 2004. – С. 47.
6. Садовенко С. М. Методика формування музичних здібностей у дітей дошкільного віку (на матеріалі українського фольклору) : дисер. ... канд. пед. наук : 13.00.02. – "Теорія та методика навчання музики і музичного виховання" / С. М. Садовенко. – Київ, 2007. – С. 9-10.
7. Стась М. І. Методика формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. І. Стась. – Київ, 2007. – 263 [93] с.
8. Татаренко М. Г. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театрального мистецтва в умовах дозвілля : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / М. Г. Татаренко. – К., 2006. – 194 [17] с.
9. Тихенко Л. В. Формування творчих здібностей старшокласників у процесі дослідницької діяльності в Малій академії наук України : дис. ... канд. наук : 13.00.07 / Л. В. Тихенко. – К, 2009. – 199 [25] с.
10. Шахіна І. Ю. Формування креативності у майбутніх учителів математики засобами мультимедіа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – теорія та методика професійної освіти / І. Ю. Шахіна. – Вінниця, 2007. – 258 [22] с.

Перепелица О. В. Сущность и структура творческих способностей личности.

В статье представлены теоретические подходы к пониманию природы, сущности и содержания творческих способностей. Освещаются научные подходы, взгляды относительно понимания и компонентного состава творческих способностей личности. Акцентируется внимание на фундаментальных исследованиях в современной психолого-педагогической науке.

Ключевые слова: творческие способности личности, модель творческой личности, компоненты

Perepelitsa O. V. The essence and structure of the creative abilities of the individual.

In the articles presented theoretical approaches to understanding the nature, essence and content of creative abilities. Highlights of scientific approaches, views about the understanding and composition of the creative abilities of the individual. The focus is on basic research in modern psychological and pedagogical science.

Keywords: creativity personality, model, creative personality, components

УДК 378.637. 016: 74(043.3)

Плазовська Л. В.

**АНАЛІЗ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА СТУДЕНТАМИ
ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЇХ КОМУНІКАЦІЇ**

У статті розглядаються деякі аспекти потенціалу теорії та практики аналізу творів образотворчого мистецтва, які в ході навчання студентів забезпечать їм порозуміння з будь-якою аудиторією. Зростання культури художньо-аналітичної діяльності студента залежить від його досвіду використовувати в роботі доцільні методи і прийоми такої діяльності, а цей досвід забезпечується відповідною організацією його навчання у ході освоєння ним дисциплін образотворчого циклу. Чим вищий ступінь володіння засобами пояснення змістових та виражальних особливостей художнього твору будь-якої галузі візуального мистецтва тим, відповідно, кращий стан комунікативної культури особистості.

Ключові слова: візуальне мистецтво, елементи композиції, аналіз твору мистецтва, комунікація.

Сучасні суспільні процеси набули стрімкого динамічного характеру і вимагають від майбутнього фахівця художньо-педагогічного профілю в ході навчання образотворчого мистецтва набути та закріпити не тільки практичні художні вміння, але й навчитися інтегрувати їх з лінгвістичним супроводом, що має забезпечити процес педагогічного спілкування, ефективну професійну комунікацію. Тому питання удосконалення комунікативного досвіду особистості нині активно вивчаються науковцями.

Стратегія дослідження "Невербальные и вербальные средства в изобразительной деятельности" доктора мистецтвознавства О. В. Шила базується на уявленні про вербальний характер мислення. У структурі акту образотворчої діяльності виділена спеціальна семіотична конструкція, яка забезпечує конкретність пластичного образу, – так звана знакова морфологія. Досліджені її структура та функції складових її елементів – топологічного і типологічного описів і канонічного зразка. Проаналізовано механізм, який включає знакову морфологію образотворчої діяльності. Виявлені її структура і базові процедури – артифікації і оприроднення. Побудована типологія основних форм пластичного ставлення художника до природи, за допомогою яких можлива її інтерпретація, виявлені окремі психотехнічні прийоми зв'язування вербальних та іконічних складових в індивідуальній творчій практиці.

Теорія комунікації Г. Г. Почепцова присвячена дослідженню комунікативного простору і його символічної, візуальної, міфологічної, подієвої і комунікативної організації. Теорія комунікації в значній мірі формується різноманітними прикладними областями, де комунікативний вплив відіграє визначальну роль. Тільки за допомогою ефективно проведеної комунікації в сучасному суспільстві здійснюється все більше і більше подій. Суспільство стало більш залежним від комунікації. Сьогоднішній світ не може замикатися в рамках одної країни, тому фахівці багатьох сфер повинні бути готовими для роботи і на зарубіжну аудиторію. Тим більше, що теоретична наповненість дозволяє отримати ефективні навички управління комунікацією для внутрішньої аудиторії.

У дослідженні І. Туманова [5] зазначається, що у процесі історичного розвитку суспільства теорія мистецтва потерпала від різних ідеологічних впливів та настанов, які зумовлювали викривлення трактування цілого ряду відомостей та визначень і навіть алогічне сприйняття тих чи інших артефактів. Тому стрімка динаміка реальних мистецьких процесів потребує оперативного реагування освітнього середовища, яке формує художника-педагога, з метою забезпечення його професійної компетенції. Професор І. Туманов пропонує застосовувати проблемні лекції, щоб знівелювати відсутність нового матеріалу в навчальних підручниках і посібниках, подавати новітню інформацію у формі дискусійного матеріалу, що висвітлює усталені (вже наявні у підручниках) та новітні твердження (які не встигли потрапити до навчальної літератури) відносно мистецьких явищ [5, 2]. Пропозиції цього науковця відповідають вимогам часу і спонукають оперативно залучати новітню інформацію для коментування текстових і візуальних матеріалів з метою висвітлення опонентних точок зору, щоб студенти могли в разі потреби долучитися до дискусії, дійти логічних висновків, засвоїти знання.

Однак конкретних методик впливу на комунікативну сферу майбутнього художника-педагога не виявлено, що актуалізує у даній статті прицільну розробку цього аспекту навчання такого фахівця.

Метою статті є аналіз потенціалу образотворчого мистецтва у формуванні активного комунікативного досвіду майбутніх художників-педагогів.

Оволодіння вміннями аналізу творів образотворчого мистецтва передбачає єдність теоретико-пізнавальної та практично-професійної діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Теоретико-пізнавальна діяльність майбутніх педагогів

охоплює знання способів, за допомогою яких здійснюється дія, забезпечується її регуляція і корекція. Теоретичні положення і поняття реалізуються у змісті дії. Практично-професійна діяльність студентів спрямовується на відтворення спектру дій, що призводить до здобуття ними практично значущого для кожного результату й досвіду [7, с. 239].

Протягом останніх років у рамках освоєння курсу "Аналіз творів образотворчого мистецтва" відбувалася апробація нових методів навчання студентів для розробки ними лінгвістичного супроводу для коментування результатів виконаних ними творчих художніх завдань. Разом із запровадженими раніше методами: конкретних педагогічних ситуацій, додатково розроблених тренінгів, які потім трансформувалися в майстер-майданчик для експо-дебатів тощо, з кожним новим контингентом студентів потрібно було враховувати їх різний рівень підготовленості. Це виявило проблему розробки адаптивних механізмів освоєння програми даного курсу студентами.

Серед форм навчання переважали: проблемне викладання лекцій, лекція-діалог, постановка запитань дискусійного характеру, робота малими групами зі спільною презентацією арт-шоу, де поряд з реальними творами використовувались ті ж медіа презентації, які дозволяли наситити поле співпраці новою естетичною енергією. Також корисними були індивідуальні заняття в майстернях композиції, рисунку, живопису, студії дизайну). Елементи проблемного навчання (проблемні завдання, проблемні ситуації) допомогли студентам активізуватись, досягти високого рівня розвитку здатності до самонавчання, самоосвіти; сформувати особливий стиль розумової діяльності; розвинути пізнавальні інтереси, дослідницьку активність і самостійність у пошуковій роботі.

У процесі цієї роботи студенти готували повідомлення, міні-лекції, склали програми оригінальних уроків, що рецензувалися колегами, розробляли і були учасниками дидактичних мистецьких ігор, бесід, дискусій, диспутів. Окреслене загартовувало критичність і гнучкість розуму, творчу й художню компетентність, ініціативність, діалогічність, цілеспрямованість, контактність, толерантність, емоційну стабільність. Спрямованість методики формування вмінь аналізу художніх творів майбутніх учителів образотворчого мистецтва зорієнтована на отримання:

- творчого рівня оволодіння аналітико-інтегративними аспектами художнього мислення в засвоєнні видів та якостей творів мистецтва;
- художньо-інформаційної освіченості;
- умінь розробляти авторські оригінальні уроки і програми занять;
- сформованої адекватної самооцінки і особистої коригувальної діяльності в процесі опанування фахом;
- розвинутої професійної самосвідомості, самоідентифікації й самоактуалізації, перспективою якої вбачається цілеспрямоване самовдосконалення та самоосвіта, що викристалізовує траєкторію фахового становлення особистості.

Таке навчання проводилося нами згідно спеціально підготовленого курсу "Аналіз творів образотворчого мистецтва" і апробувалось у ході освоєння інших дисциплін образотворчого циклу. Активна форма роботи на засадах діалогу виступала основою регулятивних методів, які моделювалися з систематичним відшліфовуванням їх ланцюжка. Такий ланцюжок-алгоритм міг мати елементарну й ускладнену структуру. Наприклад, у ході підготовки студентів до здійснення акції експозиційно-дебатового характеру (проектування фрагменту уроку) було визначено коло аспектів, що забезпечили б успішну її реалізацію, адже ними вже був накопичений раніше певний практичний досвід. Однак, життя значно багатше за будь-який прототип чи модель, тому за ініціативою студентів було застосовано елементи деформованих репріз (на основі колишніх шкільних ігор, в ході яких, учні змагаючись між класами, в гумористичній

формі навмисне дещо спотворювали, деформували слова й поняття, щоб повторюючи їх декілька разів, привернути увагу аудиторії, залучити загал до взаємодії). Це загострювало увагу й поліпшувало запам'ятовування спеціальних термінів і нових мистецьких понять. Таким чином, ініціатива студентів позбавляла навчальну роботу надмірного дидактизму та скутості, певного шаблону, набувала більш близького юній душі характеру, поєднуючи в собі дидактичні засади з елементами імпровізації, доцільної драматургії.

Дуже позитивною виявилася відкритість поля співпраці, що дозволило студентам вносити й апробувати власні художньо-педагогічні ідеї. Водночас, надмірне захоплення елементами шоу в розігруванні фрагмента уроку вважалося зайвим. Адже цінність твору мистецтва як акумулятора духовної енергії, естетичного впливу й художньої традиції, при розгортанні довкола нього бурхливого шоу, відступає, перетворюється на фон, ерзац, антураж, чого бажано уникати. Для цього існують інші види мистецтва, ми ж повинні прищеплювати повагу й любов до справжніх художніх шедеврів мистецтва сучасності й минулого.

Нами передбачено формування педагогічної спрямованості мислення студентів засобами композиції. Ця частина практичної підготовки студентів передбачає проведення ними усного аналізу власного шляху в пошуку свого авторського вирішення конкретного композиційного завдання після його завершення й оформлення. Обговорення завершених композицій у групі з участю експертів уможливило набуття й вдосконалення досвіду публічної презентації студентами власних творів, що підтверджувалося в ході запрограмованої роботи з ними.

Висновки вчених стосовно взаємовпливу теоретичного й практичного в освоєнні художніх творів [1; 2; 4] дозволяють правомірно виділяти здатність до художнього мислення, а конкретно, до інтелектуальної його сторони як провідної здатності майбутнього педагога, яку успішно можна формувати в процесі навчання студентів дисциплін образотворчого циклу. Це можна пояснити наступним; по-перше, усвідомлення свого творчого досвіду корисне як для удосконалення своєї власної художньої практики, так і для того, щоб передати свій досвід майбутнім учням у педагогічній діяльності; по-друге, формування образного і понятійного компонента художнього мислення можливе як в ході вивчення спеціальних дисциплін, так і в ході опанування методикою викладання образотворчого мистецтва. Це забезпечує міжпредметний зв'язок у підготовці вчителя образотворчого мистецтва, педагогічну спрямованість усього процесу освоєння спеціальних дисциплін, інтеграцію їх змісту. Останнє впливає на покращення стану їх професійної комунікації і сприяє вдосконаленню її арсеналу.

Отриманий студентами досвід підготовки теоретичного матеріалу до уроку, в ході якого потрібна актуалізація знань учнів в галузі образотворчого мистецтва, налаштування їх до сприймання творів мистецтва, дозволив показати студентам, що на кожний урок неможливо знайти готові інструкції, а потрібно готувати себе до самостійної роботи, вчитися узагальнювати теоретичний досвід визнаних науковців (Р. Арнхейм, А. Бакушинський, Ю. Легенький, Б. Неменський, Г. Руубер, Б. Юсов, В. Яблонський), екстраполювати його на власну художньо-творчу діяльність, здійснювати аналіз його достовірності. Отже, майбутній учитель образотворчого мистецтва своєю працею дотичний до найбільш відповідальних ланок розвитку особистостей майбутніх нащадків держави – він має плекати творчу ініціативу дитини. Відповідно, сам вчитель свою художню творчість і педагогічну діяльність має ставити на наукову основу, без цього він приречений бути виконавцем чужих ідей, а це знижує його конкурентноспроможність у сучасному соціумі.

Таким чином, констатація спонтанної природи утворення умінь аналізу художніх

творів, недостатньої уваги до формування комунікативних аспектів художньо-аналітичної діяльності студентів допомогла встановити зниження у них мотивації до професії майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Студенти намагались виправдати цю ситуацію тим, що планують присвятити себе тільки творчості. Але проведена робота за нашою методикою багато в чому змінила ситуацію, студенти усвідомили важливу роль професійної комунікації як фактора успішного просування на ринку праці, причому не тільки педагогічному але й художньо-творчому.

Забезпечення набуття, зростання й стабілізації комунікативного досвіду студента в ході навчання дозволяє йому передавати враження ефективними засобами, пояснювати різні сторони художнього процесу та його результатів, що свідчить про стан комунікативної культури особистості.

З усвідомленням складності аналітичної діяльності вчителя студенти дійшли висновку, що набутий досвід художньої комунікації потребує подальшого розвитку і ствердження.

Використана література:

1. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства / Р. Арнхейм. – М. : Прометей, 1994. – 352 с.
2. Мелик-Пашаев А. А. Педагогика искусства и творческие способности / А. А. Мелик-Пашаев. – М. : Педагогика, 1981. – 96 с.
3. Плазовська Л. В. Теорія і практика композиції площинного характеру у коментарях художників-педагогів / Л. В. Плазовська // Мистецтво і освіта. – 2013. – № 4. – С. 20-27.
4. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – Ваклер, 2006. – 399 с.
5. Туманов І. Проблемна лекція як оптимальна форма викладання дисципліни "Історія мистецтва" / І. Туманов // Мистецтво і освіта. – 2013. – № 4. – С. 2-5.
6. Шило А. В. Невербальные и вербальные средства в изобразительной деятельности : дис. ... доктора искусствоведения : 17.00.01 / Александр Всеволодович Шило. – Х., 1998. – 404 с.
7. Ягунов В. В. Педагогика : навч. посіб. / В. В. Ягунов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Плазовская Л. В. Анализ произведений искусства как фактор активизации их коммуникации.

В статье рассматриваются некоторые аспекты потенциала теории и практики анализа произведений изобразительного искусства, которые в ходе обучения студентов обеспечат им взаимопонимания с любой аудиторией. Рост культуры художественно-аналитической деятельности студента зависит от его опыта использовать в работе целесообразные методы и приемы такой деятельности, а этот опыт обеспечивается соответствующей организацией его обучения в ходе освоения им дисциплин изобразительного цикла. Чем выше степень владения средствами объяснения содержательных и выразительных особенностей художественного произведения любой отрасли визуального искусства тем, соответственно, лучшее состояние коммуникативной культуры личности.

Ключевые слова: визуальное искусство, элементы композиции, анализ произведения искусства, коммуникация.

Plazovskaya L. V. Analysis of works of art as a factor in strengthening their communication.

This article discusses some aspects of potential theory and practice of analyzing works of art, which in the course of study students will provide them an understanding with any audience. The growth of cultural artistic and analytical activity depends on the student experience in the use of appropriate methods and techniques such activities, and this experience provided by the organization concerned his training during the development cycle it disciplines fine. The higher the degree of ownership of the means of explanation of content and expressive features the artwork of any field of visual art by, respectively, the best state of communicative culture.

Keywords: visual arts, elements of the composition, analysis of works of art, communication.